

неоімпресіоністичної новели з небуденною внутрішньою напругою та енергетикою, синтезом мистецтва. Її прозописьмо напрочуд густе, образне, лаконічне і вишукане за формою. У своїй творчості сповідує життєву правду й красу, порушує складні проблеми людського буття і тонко зображує людську душу та її ледь вловимі порухи.

Самобутність ідіостилю письменниці виявляється в оригінальному світобаченні і світосприйманні, точних психологічних деталях, образній, багатій мові. Твори Любові Пономаренко приваблюють як дорослих, так і маленьких читачів, бо вони сповнені щирістю, відвертістю, життєдайним теплом.

Література

1. Пономаренко Л. Тільки світу : Оповідання, повісті / Любов Пономаренко. – К. : Рад. письменник, 1984. – 146 с.
2. Пономаренко Л. Дерево облич : Повість. Оповідання / Любов Пономаренко. – К. : Укр. письменник, 1999. – 170 с.
3. Пономаренко Л. Портрет жінки у профіль з рушницею : Повісті, оповідання / Любов Пономаренко. – К. : ВЦ «Просвіта», 2005. – 300 с.

Стаття надійшла до редакції 16 лютого 2015 року

УДК 821.161.2-6.09«20»

Галина Мазоха
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

ЛИСТУВАННЯ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ 70-80-х РОКІВ ХХ століття: ПРОЕКЦІЯ КУЛЬТУРНИХ СТРАТЕГІЙ

Стаття присвячена дослідженню листування майстрів художнього слова української діаспори в контексті культурних традицій другої половини ХХ століття. Епістолярна спадщина Віри

Вовк, Василя Барки, Ю. Соловія та великий масив літературно-критичного матеріалу про неї вперше стали об'єктом комплексного наукового аналізу, цілісної проблемно-естетичної інтерпретації. Послугуючись новітнім літературознавчим інструментарієм, схарактеризовано листування як цілісний текст, його поетику в аспекті діалогічного зіткнення з різними культурними кодами й системами.

Ключові слова: лист, кореспонденція, епістолярій, літературний процес, синкретизм, авторська свідомість, нарація, творча інтерпретація.

Статья посвящена исследованию переписки мастеров художественного слова украинской диаспоры в контексте культурных традиций второй половины XX века. Эпистолярное наследие Веры Вовк, Василя Барки, Ю. Соловия и огромный массив литературно-критического материала о нем впервые стали объектом комплексного научного анализа, целостной проблемно-эстетической интерпретации. Пользуясь новейшим литературоведческим инструментарием, охарактеризована переписка как целостный текст, ее поэтика в аспекте диалогического столкновения с различными культурными кодами и системами.

Ключевые слова: письмо, корреспонденция, эпистолярий, литературный процесс, синкретизм, авторское сознание, нарация, творческая интерпретация.

The article investigates the Ukrainian diaspora writers correspondence in the context of the cultural traditions of the second half of the twentieth century. The Vera Wolf, Vasyl Barka and Yu.Soloviya epistolary heritage and the large array of literary and critical material about it first became an object of complex scientific analysis, integrated problem-aesthetic interpretation. Due to latest literary tools, correspondence is characterised as a complete text, his poetry in terms of dialogical collision with different cultural codes and systems.

Key words: letter, correspondence, literary process, syncretism, authors consciousness, narration, creative interpretation.

Останнє десятиріччя в історії української літератури позначалося виявом тих площин духовного надбання, які тривалий час були за межами широкого усвідомлення й осмислення. До них можна віднести й письменницький

епістолярій, в якому знайшли свій вияв людина, її епоха, найближче оточення, побутовий аспект творчості, професійні зв'язки, неминучі суперечки, симпатії та антипатії, врешті складна еволюція. Процес становлення проходить перед очима вдумливого читача, який таким чином проникає в цілісний історико-культурний пласт. Листи мають здатність «компенсувати різного роду документальні лакуни, руйнувати стереотипи, верифікувати міфи, свідчити правду про авторів, адресатів, оточення і добу» [13, с. 79].

Епістолярна спадщина митців художнього слова, зокрема другої половини ХХ ст. стала предметом зацікавлення багатьох дослідників: В. Галич [1], М. Коцюбинської [3], В. Кузьменка [4], Г. Мазохи, О. Неживого [16] та інших, у працях яких було висловлено ряд цікавих критичних міркувань та спостережень. Проте проблему дослідження кореспонденцій митців слова української діаспори не можна вважати вичерпаною. Означені листи на сьогоднішній день є найменш вивченим жанром, однією з тих ділянок в українському літературознавстві, якої практично не торкалася рука вченого. Останнє й зумовило вибір теми нашої розвідки, мета дослідження якої передбачає поглиблене вивчення епістолярної спадщини митців художнього слова української діаспори та їх жанрової своєрідності.

Аналіз приватного листування вітчизняних митців слова другої половини ХХ ст. засвідчує, що епістолярій виявляє особливу гнучкість у пристосуванні до запитів часу. Спостерігаються процеси дифузії, взаємообміну різних жанрових форм останнього.

Епістолярна спадщина Василя Барки досить вагома за обсягом і значенням. Листи поета вирізняються особистісним, навіть інтимним, спрямуванням. У них автор не порушує актуальних проблем, пов'язаних із суспільно-політичним, культурно-освітнім і літературним життям, останні також не віддзеркалюють його ідейного й творчого зростання. Василя Барку можна віднести до тих митців слова, кореспонденції яких треба розглядати через образ самого автора, через усвідомлення ним духовного світу, що, в свою чергу, вимагає з'ясування його уявлення про сенс життя, щастя, яким письменник бачить

ідеал людини, яке місце в ієрархії цінностей займають честь, відданість, гідність. Щоб відкрити для себе митця, досить було б взяти для вивчення дві грані його душі – ставлення до природи й до Бога. Як проповідник релігійної моралі, глибоко віруюча людина, поет вибрав аскетичний спосіб життя, визначивши себе вже у віці дев'яностолітнього старця, щасливою людиною, оскільки написав те, про що мріяв.

Ядро епістолярію Василя Барки складають кореспонденції до Віри Вовк, які вирізняються особливим ставленням поета до свого дописувача, умінням уважно «вислухати». Однак жанрово-стильові особливості листів поета знаходяться не тільки в залежності від адресата, а й від тих умов, в яких перебував автор у той чи інший момент.

Дослідження листів Василя Барки дає змогу констатувати, що останні вирізняються зміною співвідношень між інформаційною стороною та художніми прийомами епістолографії. Для поета кореспонденція слугує, перш за все, засобом передачі певної інформації, прагненням порозмовляти про справи, поділитися певними враженнями від прочитаного, пережитого. Через те листи вміщують велику кількість цитат із Біблії, художньої літератури, філософів, публіцистів. Наявні також описи картин природи, де мав змогу побувати Василь Барка. Зокрема, в одному з листів до Віри Вовк читаємо: «У мене новин ніяких». – І на підтвердження додає. – «Хіба що, як сказано в Єсеніна: «Осужден я на каторге чувств вертеть жернова поэм», – і відбувається декотрий оберт жорен» [5]. Цитує Гете: «Нехай духовна культура все йде вперед, нехай і природничі пошуки ростуть і в ширину, і в глибину, і нехай людський дух удосконалюється скільки хоче, але він не перевершить висоти і моральної культури християнства, як воно сяє і світить в євангеліях» [5].

Уживання цитат більш характерне для поетичних текстів, але в другій половині ХХ ст. стає невід'ємним атрибутом побутового спілкування, знаменуючи цим синтез життя і мистецтва. Більшість дослідників (Н. Степанов [14], У. Тодд [15]) небезпідставно стверджують, що введення великої кількості цитат у текст кореспонденції сприяє мозаїчності та багатшаровості останньої.

На наш погляд, цитатний спосіб ведення листовної розмови є не лише стильовою проблемою, а значно ширше – історико-культурною. Вміст «чужого мовлення» та його функції в авторському тексті дають змогу з'ясувати комплекс домінуючих мотивів для листів означеного періоду, визначити коло митців, що поціновувалися дописувачами найбільше.

У працях, присвячених проблемі цитування, вже стало закономірністю уподібнювати цитату до власного імені, бо, власне, як і ім'я стає семантично цінним лише після отримання свого носія, так і смисл цитати відкривається лише з виявом контексту, з якого остання була взята. Але для епістолярного тексту цього замало, бо контекст цитати обов'язково включає в себе ще й стосунки між дописувачами, а також їх літературний статус.

Цитати у кореспонденціях Василя Барки з'являються спонтанно, невимушено. Автор ніби передовіряє своє слово митцям, яких він поважає. Переважно поет вказує на походження висловів у листах, і вони отримують право самостійного голосу. Таким чином, кореспонденція завдяки цьому, з одного боку, набуває особливої інтимності (оскільки автор і адресат без зайвих застережень сприймають і приймають до розмови третього співрозмовника). З іншого боку, означені цитати привносять у лист контекст світової культури, окреслюють коло зацікавлень Василя Барки, оформляють поліфонізм звучання його епістол. Так само означений матеріал засвідчує, з якою увагою поет ставиться до адресата.

У праці «Теоретичні питання дослідження епістолярію українського письменства» Ж. Ляхова відзначає, що письменницький епістолярій – альмагама, явище поліфонічне, джерело універсальних знань про життєвий досвід, соціальну поведінку, психологію переживань, естетичні сприйняття й враження – складові структур як людської, так і творчої індивідуальностей [11, с. 87]. З твердженням дослідниці можна погодитись, адже письменницькі кореспонденції виконують не тільки властиві їм комунікативні функції, а часто є проникливою відвертою сповіддю, філософсько-

естетичним трактатом, спонтанним мистецьким одкровенням. Писати в стилі власної душі неповторного обдарування, але в ім'я вираження найголовнішого, найсокровеннішого, справжньої суті буття, отже, на ґрунті синтезу змісту й форми, об'єктивного й суб'єктивного пізнання та вираження правди-істини, відтворити головне, суттєве.

Аналіз кореспонденцій Василя Барки засвідчує, що внутрішній світ поета не завжди виразно проступає в його листах. Для нього не характерними були оповіді-сповіді про стан душі, внутрішні переживання. Митець може поскаржитися на стан здоров'я, подякувати дописувачеві за допомогу. Про внутрішній емоційний світ письменника, як нам видається, більше розповідають змальовані картини природи. «Тут, в горах, велика благодать: зелень, зелень! – і струмки ...» [5]. З іншого листа: «Я переїхав на «Верховину» в гори, і тут серед оленів, що вільно бродять під вікнами – буду знов зимувати. Недалеко, в одному великому покинутому саду, ведмідь ласує яблуками... . Краса осені тут – як велетенський іконостас в барвах пурпуру, рожевості, золотого огню, вина, рубінів, охри, китайки, – все застигло: мов сон» [5]. Маємо змогу простежити зачудування поета «білим світом», життям, як великим Божим даром, проглядаємо емоційний стан людини, що прагне пізнати цей світ, відчуваючи себе його невід'ємною часткою.

До описів-вражень, змалювання пейзажу зверталися в своїх кореспонденціях і попередники Василя Барки. Зокрема, аналізуючи приватні листи Т. Шевченка, Ж. Ляхова відзначає, що останні «містять описи картин природи – оточуючої чи відтвореної за спогадами» [10, с. 81]. Означене явище дослідниця мотивує тим, що Т. Шевченко був не лише поетом, але й художником, через те привабливість пейзажного малюнка досягається в його листах шляхом створення зорових і слухових образів.

Як нам видається, звернення до природи в листах Василя Барки не випадкове, а дуже характерне і свідчить про те, що письменник мав за обов'язок не просто розповісти про все це, а більше – він почувався кимсь на зразок посланця, що повинен був зафіксувати все це для прийдешніх

покоління. Через те пейзажі у письменника – як своєрідний гімн життю, земній красі. Водночас, ущерть насичені ліризмом, вони віддзеркалюють органічну єдність людини з чарівною природою, передають найтонші коливання настрою письменника. Ліризм кореспонденції – це не лише стильова ознака, а й настроєва домінанта, що зумовлює глибинну поетичність останньої, зміст якої увиразнюють малюнки з природи. «У нас тут щойно висвітлилася осінь – сказати б старомодно «орифлямна» панорама, в якій золото барв перемішані з кров'ю, вином, китайкою, пурпуром, – все це в колосальних процесіях смолоскипних стовплюється по схилах гір, що заступають голубизну неба і вічність. Застигло! Чути, як комашка зітхає» [5].

Кожне слово в листі набуває особливого значення, маємо змогу простежити взаємозалежність, яка існує між духовним світом людини та природою. Описи пейзажів для Василя Барки – не просто об'єкт для спостережень, аналізу й не психологічний інструмент для дослідження людської душі. Митець розкриває внутрішню сутність світу природи, її облаштованість, цілісність, організованість та здатність до постійного оновлення. Особливість кореспонденцій поета проявляється в ерудиції, послідовності вираження думки, вмінні надавати останнім художнього забарвлення. Такий тип листів можна дефініювати як інтелектуальні діалоги.

Листування Віри Вовк (Селянської) також посідає вагоме місце в епістолярному доробку митців художнього слова української діаспори як явище цілком оригінальне та своєрідне. Означені кореспонденції вражають витонченістю форми, поліфонією моральних та естетичних оцінок, величезною авторською ерудицією та оригінальністю висвітлення проблем людського буття. Проживаючи поза межами України в умовах інтелектуального й методологічного плюралізму, поетеса мала змогу своєчасно прилучитися до найголовніших надбань світової філософсько-естетичної думки. Однак, як українка за походженням, Віра Вовк пильно приглядалася до змін, що мали місце в нашій літературі, і цей погляд був зрозуміло гострим і корисним для поглиблення цих змін. Свого часу В. Стус,

який підтримував листовні зв'язки з Вірою Вовк, зазначав, що «листуватися з Вами – ступати у зимну воду» [12, с. 107]. Йдеться насамперед про своєрідну духовну мікрогалактику, про полеміку на літературно-мистецькі теми, переклади з інших літератур. За свідченням самої Віри Вовк, їхнє листування зі В. Стусом виникло з природних мотивів, оскільки обоє були германістами, прихильниками Гете та Рільке. «Я пересилала Стусові репродукції наших західних художників, особливо Зої Лісовської, Любомира Гуцалока, Юрія Соловія та Якова Гніздовського, інформуючи його про важливі культурні події, і він був незвичайно вразливим сприймачем» [12, с. 95–96].

Значну частину епістолярного доробку Віри Вовк займає її листування з Ю. Соловієм, маляром, теоретиком і критиком мистецтва, людиною новаторського мистецького світосприйняття зі сміливими ідеями. Дописувачів пов'язують професійні зацікавлення, через те центральною темою їхнього листування є література. Про що би не писала Віра Остапівна – про релігію, соціальні проблеми, культуру, філософію, політику – її думки ніколи не ізолюються від літератури, теми, яка особливо хвилює її як митця слова. Усе інше ніби слугує фундаментом, опертям для роздумів про мистецтво, осмислення своєї ролі, свого місця в літературі.

Листи поетеси засвідчують, що перед нами стриманий, академічний, з аналітичним складом розуму автор, який не дозволяє собі опускатися до рівня буднів, а, навпаки, піднімає до вершин духу Епістолярій засвідчує про існування щирості між дописувачами, яка усвідомлюється нами як особливий рух думки на відміну від більш традиційнішого; рух почуттів і передачі внутрішнього стану адресанта. Власне, тому, як нам видається, «літературність» форми є не так важливою для листів Віри Вовк, оскільки поетеса не переймається художньою оздобленістю останніх. Домінантою означених кореспонденцій є не «епістолярна людина», яка створюється в листах, а культура й історія. А звідси майже повна відсутність особистісної інформації, побутової, що було характерним для її листів 50-х років.

Переймаючись духовним становищем на еміграції Віра Вовк зазначала, що «багато наших діячів культури і культурних

організацій не здає собі справи з нашого становища і страшної духовної кризи нашої еміграції. Видаються колосальні суми грошей на муровані пам'ятники, які шпетять пейзажі. Подивися, – звертається дописувачка до Ю. Соловія, – скільки церков у нас побудовано, але який їхній мистецький рівень? І якою мовою перекладено Божественну літургію, що її відмолюють кожної днини священники й вірні? З одного боку, то вже здегенерована візантійщина, а з другого – ні старослов'янська, ні українська мова, тільки щось посередині, часто суцільно незрозуміле, неіснуюче, чуже українській лексиці й граматиці. А Ти знаєш: ідеться про збереження української душі, і ми обкидуємо камінням радянські журнали і книжки за заневищення рідної мови! Яка тут послідовність?» [8]. Стиль листа вибуховий, енергійний, категоричний, співзвучний зі стилем кореспонденцій І. Багряного.

Заслуговують на особливу увагу критичні екскурси в психологію творчості. Означені кореспонденції, як «своєрідні літературні семінари» (М. Коцюбинська). У них Віра Вовк стверджує, що «все живе, росте, перетворюється, переливається також у мистецтві. Ми живемо тепер, і наша творчість мусить бути теперішньою. То абсурд заморожувати стерті форми, неплодний абсурд! Тут і загроза з боку традиції: адже все геніальне почалося від іконоклястів (у переносному розумінні) ...» [8].

Листи засвідчують, що митець – це не тільки досвід, це ще й добре розвинена інтуїція, можливо не завжди усвідомлене, але непомильне передчуття. Слушною є думка Віри Вовк щодо незнищених стовпів, на яких тримається небо мистецтва – традиції. До означеної проблеми свого часу зверталися й вітчизняні митці художнього слова, коли устами Зерова закликали «ad fontes!» (до джерел). А згодом прозвучали слова Л. Костенко: «при майстрах якимось легше. Вони – як Атланти. Держать небо на плечах. Тому і є висота» [2, с. 142].

Однак не менш вірною є й інша думка поетеси про те, що творчість має відповідати сучасним запитам, адже «нове життя нового прагне слова» (М. Рильський) і цей шлях привів до створення значущих естетичних надбань. Зокрема, до

спроб гармонізації емоційного й інтелектуального, ідейного й художнього начал, традиційного гуманізму з новочасними новаціями в сферах соціального та культурного будівництва.

Листи Віри Вовк – не просто розповідь про бачене й пережите, а, власне, діалог, що засвідчує єднання душ, глибинне проникнення автора в суть тих процесів, які характеризують розвиток літератури. Такий діалог можливий лише за таких умов, коли кожен із його учасників з повагою ставиться до іншого, вбачаючи в ньому рівноправного партнера, а не потенційного супротивника. Саме в таких діалогах виявляє себе й міжнаціональна спільність і солідарність, те, що об'єднує, визначає єдність і багатообразність світового історичного й історико-літературного процесу. Щоб зрозуміти іншого, треба, в першу чергу, оцінити себе. Це стосується як окремої людини, так і нації, народу в цілому.

Кореспонденції Віри Остапівни надзвичайно камерні, оскільки позбавлені будь-якої патетики. У них переважає діловий елемент. Не утримується вона й від різкого слова, не підлаштовується до жодного зі своїх дописувачів. У листі до Ю. Косача читаємо: «Мені йдеться не так про те, щоб книжку купити, як про те, щоб її читали, тому дивлюсь трохи скептично на тих Ваших знайомих, які купують книжки з «патріотичного обов'язку». Чи не краще було б, щоб вони оплатили мені примірники, а я їх розіслала по важливих бібліотеках, де вони не будуть мертвим матеріалом» [7].

Загалом епістолярна дипломатія – явище складне й неоднозначне. Одні з дописувачів налаштовуються «на хвилю» адресата, інші, навпаки, ні під кого не підлаштовуються. Такою виступає у своїх кореспонденціях і Віра Вовк. Водночас у неї відсутні різного роду натяки, невдоволеність, невизначений словесно-смісловий підтекст, стилістичні піруети й реверанси.

Утилітарне призначення означених кореспонденцій привносить в епістолярний стиль ділову простоту, лаконічність, конкретність. Але останні викликають значну зацікавленість тим, що вміщують теми, котрі доволі рідко можна зустріти в інших жанрах. Читаємо в одному з листів: «Останні мої подорожі на Україну були емотивно перевантажені. З одного

боку – щирість, рідність, гостинність, увага до моєї праці <...>; з другого боку – глухий опір давніх «власць імущих» і багато дечого хаотичного, незбалансованого, «сирого», безстилевого. Мене особисто відштовхують народні музичні ансамблі з неукраїнським акордеоном – гармошкою та неймовірна безстилевість українських народних строїв, далеких від нашої культурної традиції. Крім того, там не розрізняють між високими і нижчими мистецькими жанрами, даючи одним і другим те саме місце. Я сказала б надто багато фольклору. Одначе, до певної міри воно зрозуміле: бо народні звичаї, обряди й мистецтво десятиріччями були заборонені, а тепер усе витриснуло з великою наснагою ...» [9].

Кореспонденції Віри Вовк позбавлені будь-якої зовнішньої літературності, що було властиво для її попередників, останні також не відзначаються підвищеною суб'єктивно-психологічною емоційністю, чим характеризуються листи західноєвропейських письменників. Широта зацікавлень, постійна пильна увага до оточуючого світу поєднуються в них з дивовижною свободою суджень та оцінок, висока літературна культура, вишуканість і витонченість афористичних формул поєднуються з максимальною простотою й природністю вираження.

На наш погляд, епістолярій Віри Вовк – явище іншого ґатунку, ніж скажімо Гр. Тютюнника, В. Підпалого, В. Симоненка та інших митців слова. Листи відтворюють особистість поетеси, не дивлячись на те, що Віра Остапівна в них максимально стримана, коли йдеться про особисте. Однак її судження про літературу, бажання брати активну участь у громадських та видавничих справах засвідчують визначальні риси її характеру.

Окреме місце займає листування поетеси з Василем Баркою. Із кореспонденцій до нього перед нами постає зовсім інша особистість – не тільки людини діяльної, дослідниці, але й митця з усією барвистістю притаманних їй настроїв і творчих пошуків. Різні за своєю тональністю листи різноманітні за своїми жанрами. Серед них можна виокремити короткі дружні листи вітання, ліричні листи-медитації та шкіци –

оцінки певних творів. Уже перші рядки-звертання засвідчують особливе ставлення адресанта до свого дописувача. Стиль означених кореспонденцій істотно відрізняється від усіх інших своєю задушевністю, теплотою, вирізняється спогадово-медитаційними настроями, що мають у тексті прихований сум за тим, що не в змозі повернути. Проте звучать вони яскраво, афористично. «Як не радіти твоїм привітом: це так, якби брила кришталу вітала грудочку льоду, і якби веселка вітала крило метелика, і якби спалах пожегу вітав настільну свічку. Ми живемо розкинені по різних півкулях землі, але ми ліплені з подібної глини: Ти – стиліст у своїй вежі – дивишся звисока, я – під пальмою – вгору дивлюся. І погляд наш зустрічається десь на поясі земної кулі. Такий то спосіб нашого спілкування. Окремо й спільно шукати слідів на водах та в хмарах...» [6].

Аналіз кореспонденцій Віри Вовк засвідчує, що поетеса підходить до написання листів переважно з прагматичною метою і мислить їх як продукт перехідного часу, як актуальне інформативне послання, по можливості коротке, без зайвих інтимних розповідей про пережиті прекрасні миттєвості та інше, тобто без більшості компонентів, що складають суть листування як жанру.

Листівка стає найбільш природною формою для стилю Віри Вовк. Остання найвиразніше демонструє характерні стилістичні новації: мова зведена до мінімуму передачі найнеобхіднішої інформації, може бути відсутнє звертання, кінцівка також дуже лаконічна.

На підставі здійсненого дослідження зроблені певні висновки: листування письменників української діаспори-відзначається дифузиею: взаємопроникненням літератури, інформації, поєднанням об'єктивного та суб'єктивного; при умовності будь-якої класифікації можна окреслити внутрішньожанрову диференціацію кореспонденції митців, в основі якої лежить перш за все тематика, що визначає й формальні, й стилістичні особливості останніх; кореспонденції письменників української діаспори – своєрідний синтез раціонального й інтуїтивного, явище в якому стикаються різні рівні авторського свідомості.

Література

1. Галич В.М. Лист як складова частина жанрової парадигми публіцистики Олесь Гончара / В.М. Галич // Літературознавчий збірник. – Донецьк : Дон НУ, 2003. – Вид. 14. – С. 46–57.
2. Кононенко П.П. Українська література : проблеми розвитку : [навчальний посібник] / Кононенко П.П. – К. : Либідь, 1994. – 336 с.
3. Коцюбинська М. «Зафіксоване й нетлінне». Роздуми про епістолярну творчість / Коцюбинська М. – К. : Харківська правозахисна група, 2001. – 300 с.
4. Кузьменко В.І. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років ХХ ст. / Кузьменко В.І. – К. : [б. в.], 1998. – 305 с.
5. Листи Барки Василя до Віри Вовк // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 1212, опис 1, справи 136.
6. Лист Віри Вовк до В. Барки // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 1212, опис 1, справи 93.
7. Лист Віри Вовк до Ю. Косача // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 1212, опис 1, справи 101.
8. Листи Віри Вовк до Ю. Соловія // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 1212, опис 1, справи 359.
9. Лист Віри Вовк до М. Франчуженка // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 1212, опис 1, справи 124.
10. Ляхова Ж. За рядками листів Тараса Шевченка / Ляхова Ж. – К. : Дніпро, 1984. – 134 с.
11. Ляхова Ж. Теоретичні питання дослідження епістолярію українського письменства / Ж. Ляхова // Третій Міжнародний конгрес українців – Х., 1996. – Том : Літературознавство. – С. 85–91.
12. Не відлюбив свою тривогу ранню... Василь Стус – Поет і людина : Спогади, статті, листи, поезії / [упоряд.

О. Орач (Комар)]. – К. : Український письменник, 1993. – 400 с.

13. Соловей Е. Трактат про епістолярний відбиток культури / Е. Соловей // Слово і час. – 2002. – № 4. – С. 79–80.

14. Степанов Н.Л. Дружеское письмо начала XIX века / Н.Л. Степанов // «Поэты и прозаики». – М., 1966. – 360 с.

15. Тодд У.М. Дружеское письмо как литературный жанр в пушкинскую эпоху / Тодд У.М. ; [пер. с англ. И.Ю. Куберский]. – СПб. : Гуманитарное агенство «Академический проект», 1994. – 207 с.

16. «...Щоб було слово і світло» : Листування Григора Тютюнника / [передмова, упоряд., приміт., підготовка текстів О.І. Неживого]. – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 232 с.

Стаття надійшла до редакції 9 лютого 2015 року

УДК 821.161

Оксана Свириденко
(м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

ОПОЗИЦІЯ СЕЛО/МІСТО В ОРГАНІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ ПРОЗИ ЛЮКО ДАШВАР

У статті досліджується романістика Люко Дашвар. Розглядаються особливості урбаністичного аспекту у творчій письменниці. Художня колізія столиця-провінція, а також опозиція місто-село аналізуються з погляду текстуального втілення в романах соціальних міфологічних уявлень та стереотипів. У роботі утверджується думка про те, що в прозі Люко Дашвар міфічним центром України стає периферія – село та райцентр, які є носіями сакрального начала, спроможного впорядкувати Хаос, спричинений тотальною урбанізацією.

Ключові слова: *урбаністична проза, опозиція місто-село (столиця-провінція).*